

DEDIČSKÝ CHODNÍK

“Šepot kameňa – Skryté jaskynné obydlia Lišova”

Úvod

V najjužnejšej časti Štiavnických vrchov sa nachádza obec Lišov, ktorá uchováva pozoruhodné kultúrne dedičstvo Slovenska – sieť jaskynných obydí ručne vytesaných do sopečného tufu. Tieto stavby, ktorých počet sa odhaduje na približne 250, predstavujú jedinečnú formu ľudovej architektúry, formovanú núdzou aj vynálezatnosťou.

Ich pôvod siaha do 15. a 16. storočia, keď pravdepodobne slúžili ako úkryty počas tureckých vpádov. Niektoré však môžu byť ešte staršie, keďže história Lišova siaha až do obdobia neolitu. V oblasti sa našli dôkazy o lengyelskej kultúre (3200 – 2900 pred n. l.), vrátane niektorých z prvých medených nástrojov objavených na Slovensku. Neskôr, počas doby bronzovej, bol región domovom lužickej kultúry, ktorá po sebe zanechala keramické artefakty, ktoré sú dnes umiestnené v Slovenskom národnom múzeu.

V priebehu histórie slúžili lišovské jaskynné obydlia rôznym účelom – niektoré ako domy, iné ako pivnice na skladovanie vína a jedla. Bohatí šľachtici, zemepáni a obchodníci z kráľovských banských miest ako Banská Štiavnica, Kremnica, a Banská Bystrica vybudovali rozsiahle jaskynné komplexy, pričom ich názvy často vpisovali do miestnych vinohradníckych záznamov alebo dokonca priamo na steny jaskýň.

Od vznešených Drieňovských pivníc, kde víno dozrievalo v chladnom kameni, až po skromné jaskyne Dolného V Brehoch, kde dedinčania žili v úzkej harmónii s prírodou, tieto obydlia rozprávajú zabudnutý príbeh o odolnosti, remeselnom spracovaní a prispôbení sa pôde.

Čo objavíte

- **Drieňovské sklné obydlia** – Tieto honosné kamenné obydlia, kedysi súčasťou šľachtických panstiev, slúžili ako ubytovanie pre správcov viníc a skladovanie cenného vína pre aristokraciu.
- **Podsazenské skalné obydlia** – útočisko obuvníka, kde život pokračoval aj napriek tomu, že sa svet vonku menil.
- **Dolné Brehy** – Domov bylinkára a liečiteľa, ktorý žil v harmónii s prírodou a zbieral liečivé látky z jej okolia.

Každá zastávka na tomto chodníku ponúka pohľad na iný spôsob života – od stredovekej šľachty až po skromných dedičanov, od zručných remeselníkov až po tých, ktorí rozumeli tajomstvám lesa.

Príbehy dedičstva

Poschodie 1 “Šepot kameňa: Drieňovské sklné obydlia”

Drieňovské sklné obydlia, ukryté v kopcoch južného Slovenska, sú dôkazom ľudskej odolnosti a vynaliezavosti. Tieto obydlia a vínne pivnice, vytesané hlboko do sopečnej skaly, rozprávajú príbeh o šľachtických panstvách, stredovekom prežití a stáročných tradíciách.

Kedysi doména bohatých šľachticov z banských miest ako Banská Štiavnica a Kremnické jaskyne boli viac než len úkrytmi. Nachádzali sa v nich rozľahlé

vínne pivnice, udiarne a dokonca aj liehovary, ktoré zohrávali dôležitú úlohu v ekonomike regiónu. Postupom času však ich účel zanikol a dnes zostávajú nemými svedkami strateného spôsobu života.

Drieňovské sklné obydlia ponúkajú vzácny pohľad do sveta, kde koexistovala príroda a ľudské remeslo. V týchto jaskyniach kedysi žil život – farmári, vinári a rodiny, ktoré formovali krajinu okolo seba. Ich príbehy sú vyryté do kameňa a čakajú na znovuobjavenie.

Vkročte do minulosti. Prejdite sa starobylými chodbami, kedysi naplnenými vôňou zrejúceho vína. Počujete ozveny tých, ktorí tu žili a pracovali pred stáročiami?

Vydajte sa po pamiatkovom chodníku „Šepot kameňa“ a navštívte jaskynné domy Drieňovské jaskyne. Pre viac informácií o trase kontaktujte Lišov Múzeum.

Poschodie 2 “Ozveny v kameni: Dom v Podsazenských skalných obydlíach”

Ukrytý pod tichým svahom, podsazenské skalné obydlie rozpráva zabudnutý príbeh. Tento malý kamenný dom, kedysi domov dedinského obuvníka, patril medzi posledné obývané jaskyne v regióne.

Na rozdiel od vznešených pivníc Drieňovskej Hory bolo Podsazenské skutočným domovom – miestom tepla a odolnosti. Po stáročia rodiny hľadali útočisko v týchto skalných obydlíach. Posledný obyvateľ, obuvník, tu žil až do po

druhej svetovej vojne a zanechal po sebe posteľ a stôl vytesané do kameňa.

Podsazenské skalné obydlia sú oknom do miznúceho spôsobu života – skromnej existencie formovanej kameňom, ťažkosťami a vytrvalosťou. Vo svete smerujúcom k modernite nám tieto jaskyne pripomínajú jednoduchosť a silu minulých generácií.

Čaká vás cesta. Vydajte sa po kultúrnom chodníku „Šepot kameňa“ a vstúpte do posledného domova jaskynných obyvateľov Lišova. Kontaktujte Lišovské múzeum pre viac informácií.

Poschodie 3 “Šepot kameňa: Tetka Filipka”

Dolné brehy, pozostatky malého jaskynného domu – tichá pripomienka ženy, ktorá si zvolila život v harmónii s prírodou. Tetka Filipka, liečiteľka a múdra žena, žila sama v tomto jednoizbovom dome s čiernou kuchyňou, sprevádzaná len svojou kozou a šepotom lesa.

Zatiaľ čo iní opustili obydlia, Tetka Filipka zostala, zbierala divo rastúce bylinky, vyrábala liečivé prostriedky a živila sa poľnohospodárstvom. Vo svete, ktorý

smeroval k modernite, zachovávala starodávne vedomosti, starala sa o chorých a ponúkala múdrosť tým, ktorí ju hľadali.

Príbeh Tetky Filipky je príbehom odolnosti, tradície a hlbokého puta s prírodou. Jej spôsob života nám pripomína starú múdrosť, ktorá kedysi viedla celé komunity – predtým, ako veda a priemysel nahradili intuíciu a bylinkársku medicínu.

Zvolili by ste si pobyt vo voľnej prírode, obklopení len šepotom stromov?

Vydajte sa po kultúrnom chodníku „Šepot kameňa“. Vstúpte do skalných obydlií a zažite spôsob života, ktorý pomaly mizne v histórii. Kontaktujte Lišovské múzeum pre viac informácií.

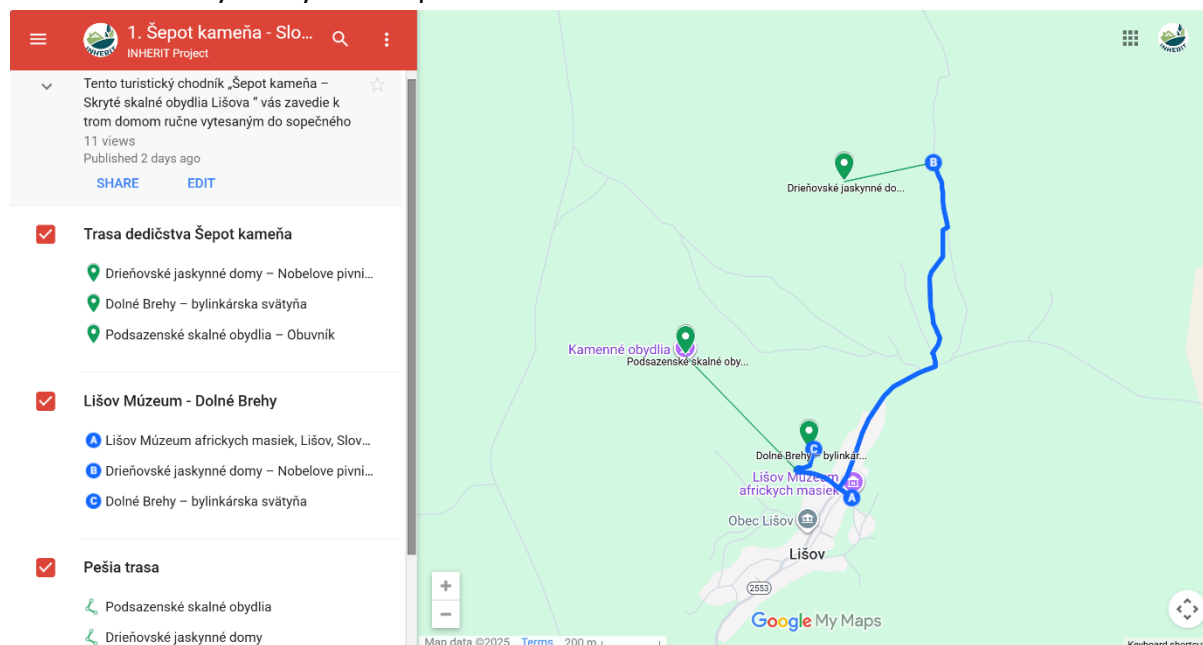
Prečo je táto trasa dôležitá

Tieto jaskynné obydlia nie sú len historickými miestami – sú to živé príbehy. Odhaľujú, ako sa ľudia prispôbili svojmu prostrediu a využívali pôdu nielen na prežitie, ale aj na vybudovanie komunity, kultúry a spôsobu života.

V dobe, keď modernita vymazala mnohé staré tradície, tieto jaskyne pripomínajú časy, keď ľudia a príroda spolupracovali v rovnováhe.

Mapa trasy

Tento turistický chodník „Šepot kameňa – Skryté skalné obydlia Lišova“ vás zavedie k trom domom ručne vytesaným do sopečného tufu.

Odkaz na mapu:

<https://www.google.com/maps/d/u/2/edit?mid=1Xzqlmnhp-1xdB002ReQLVqy59rIH8Bs&usp=sharing>

Východiskový bod	Lišov Múzeum https://maps.app.goo.gl/dtR3ZG6kWYBDXfbc8
Zastávka 1	Drieňovské jaskynné domy – Nobelove pivnice https://maps.app.goo.gl/TmsRHXeh5wPbf9ba8 GPS: 48.23788, 18.86696
Zastávka 2	Podsazenské skalné obydlia – Obuvník https://maps.app.goo.gl/FkeZWaXe5nvBNnr89 GPS: 48.23473, 18.86045
Zastávka 3	Dolné Brehy – bylinkárska svätyňa https://maps.app.goo.gl/ZyctnL8tNw7BkLV57 GPS: 48.22986, 18.86539

Detaily trasy

- Dĺžka (km): 4,5 km
- Ako sa to dá zrealizovať : pešo, na bicykli
- Východiskový bod : Lišov Múzeum <https://maps.app.goo.gl/dtR3ZG6kWYBDXfbc8>)
- Trvanie :
 - Ak sa zúčastníte úloh v skalných obydlích, na dokončenie trasy budete potrebovať 1,5 hodiny.
 - Ak nie, návšteva jaskynných domov vám zaberie 1 hodinu.
- Špeciálne poznámky (oblečenie, vybavenie, počasie atď.):
 - Pevná obuv (skalnatý terén v jaskyniach a klzké chodníky v lese)
 - Bateria alebo čelovka (slabé osvetlené oblasti v jaskyniach)
 - Smartfón alebo vytlačená mapa (na navigáciu)
 - Zápisník alebo telefón (na robenie si poznámok o stopách, ak sa zapojíte do úloh)
 - Terénny sprievodca alebo telefónna aplikácia na identifikáciu rastlín (ak sa zapojíte do výpravy v Dolných brehoch)
 - Najlepšia sezóna: jar až jeseň (apríl – október), kedy sú jaskyne ľahko dostupné a bezpečné
- Bezpečnostné pokyny :
 - V obydlí buďte opatrní na nerovnom povrchu
 - Nevstupujte do oblastí označených ako súkromný pozemok
 - Dávajte si pozor na uvoľnené kamene alebo klzké povrchy

- Obmedzené mobilné pokrytie v jaskyniach – stiahnite si offline mapu
- Niektoré časti jaskynných domov sú krehké – nedotýkajte sa nadmerne stien
- Rešpektujte pamiatky – jaskynné domy sú kultúrnym dedičstvom
- Vedenie :
 - Túto trasu môžu absolvovať cestovatelia sami
 - Sprievodcovstvo sa neponúka
- Kontakty pre viac informácií :

Lišov Múzeum
<https://lisovmuzeum.sk/>
 Lisov 15 96271 Lisov
 +421 902 324 577

Úlohy / Príležitosti byť kreatívny

Úloha 1 “Strážca vznešených pivníc”

- Téma a zameranie dedičstva: Stredoveké vinárstvo, šľachtické panstvo a podzemné skladovanie v Drieňovských skalných obydlíach
- Trvanie: 30 – 45 minút
- Úroveň obtiažnosti: Stredná (niečo nerovný terén a prieskum jaskýň)
- Poloha: Dieňovské sklané obydlia
<https://maps.app.goo.gl/TmsRHXeh5wPbf9ba8>
- Najlepšia sezóna: jar až jeseň (apríl – október), kedy sú jaskyne prístupné a bezpečné

Misia

Ste stredovekým správcom viníc , ktorému je zverená úloha strážiť najcennejší poklad šľachtica – jeho víno . Vašou úlohou je prechádzať Drieňovskými skalnými obydliami , odhaľovať stopy o tom, ako sa víno skladovalo, a zabezpečiť, aby sudy zostali v bezpečí pred zlodejmi a znehodnotením.

Výzva

- Prezerám si staré vínne pivnice
- Rozlúštite, ako stredovekí vinári chránili svoje zásoby
- Vyriešte hádanku o metódach skladovania vína

Východiskový bod

Vchod do Drieňovských skalných obydlí (hľadajte kamenný oblúk).

Popis oblasti

Dve veľké pivnice, vyrezávané miestnosti, udiareň a skladovacie priestory.

Kritériá úspechu

Na splnenie tejto úlohy by ste mali nájsť tri kľúčové nápisy vo vnútri jaskynných pivníc , ktoré odhaľujú tajomstvo stredovekého skladovania vína.

Úloha 2 “Odkaz obuvníka”

Prehľad úloh

- Téma a zameranie na dedičstvo: Remeslá a každodenný život v sklanom obydlí
- Trvanie: 20-30 minút
- Úroveň obtiažnosti: Ľahká
- Miesto: Podsazenské skalné obydlia
<https://maps.app.goo.gl/FkeZWaXe5nvBNnr89>
- Najlepšia sezóna : Celoročne

Výzva

Vaším cieľom je identifikovať tri základné nástroje obuvníka ukryté v obydlí a poskladať dohromady, ako žil a pracoval.

Východiskový bod

Vchod do obuvníckeho obydlia (hľadajte malé skalné dvere).

Popis oblasti

Jednodielná dielňa, kde obuvník tvaroval kožené topánky pre dedinčanov. Vo vnútri zostal jeho pracovný stôl, spací priestor a kamenný úložný priestor.

Kritériá úspechu

Nájdite a zdokumentujte tri najdôležitejšie predmety v obuvníckej dielni a vysvetlite, ako boli použité.

Úloha 3 “Tajomstvo bylinkára”

- Téma a dedičstvo: Tradičná bylinná medicína, sebestačnosť vidieka a múdrosť prírody na dolných brehoch.
- Trvanie: 40-50 minút
- Úroveň obtiažnosti: Stredná
- Lokalita: Dolné brehy
(<https://maps.app.goo.gl/ZyctnL8tNw7BkLV57>)
- Najlepšia sezóna: Od jari do jesene.

Poslanie

Si učeň bylinkárky a kráčaš v šľapajach Tetky Filipky . Tvojou úlohou je preskúmať lesy dolných brehoch, identifikujte päť liečivých rastlín.

Výzva

Vašou úlohou je identifikovať päť kľúčových liečivých rastlín v blízkosti skalného obydlia a priradiť ich k ich historickému využitiu, rovnako ako Tetka Filipka to kedysi urobila.

Východiskový bod

Vchod do obydlia (označená malou čistinkou).

Popis oblasti

Zalesnený svah plný divých bylín a kvetov. V samotnému obydlíu sa nachádza čierna kuchyňa, kde sa kedysi sušili bylinky.

Kritériá úspechu

Nájdite, pomenujte a opíšte päť miestnych liečivých rastlín a určte, ktorá z nich sa používala v tradičnom liečivom čaji.

Vyhlásenie:

Financované Európskou úniou. Vyjadrené názory a postoje sú názormi a vyhláseniami autora(-ov) a nemusia nevyhnutne odrážať názory a stanoviská Európskej únie alebo Európskej výkonnej agentúry pre vzdelávanie a kultúru (EACEA). Európska únia ani EACEA za ne nepreberajú žiadnu zodpovednosť.